

MAILOPE

ARAITZ | BETELU | LARRAUN | LEKUNBERRI

312 - 2023ko APIRILA

ITSASOTIK MENDIRA,
ETA MENDITIK ITSASORA

POSTONTZIA

✓ Zein gairi buruzko artikulua irakurtzea gustatuko litzaizuke Mailopen?

✓ Zure herrian edo talde eragilean datorren hilabeterako albisteren bat ba al duzue?

Bidali zure proposamena Mailopeko erredakzio taldera: mailope@labrit.net / 638 652 339.

ZUZEN ETA JATOR

2

*EGON ≠ IZAN ≠ ARI IZAN

Hiru aditz hauek oso antzekoak izanik, sarritan nahasten ditugu:

*lanean dago

*gauza bera esaten dago

*korrika dago

Euskaltzaindiak berariazko araurik eman ez duen arren, jokamolde nagusiaren arabera, erabat bereiztekoa dira hiru aditz hauek. Honakoa da desberdintasuna:

*Ikur hau dutenak ez dira zuzenak.

- **IZAN:** egoera ez markatua adierazten du. Ez dakigu subjektua geldi dagoen ala mugitzen edo zerbait egiten ari den. Adib.: umea kalean DA.
- **EGON:** egoera estatikoa adierazten du normalean: subjektua geldi dago. Adib.: umea ohean DAGO.
- **ARI IZAN:** egoera dinamikoa edo jarduera adierazten du: subjektuak zerbait egiten dihardu. Adib.: umea ikasten ARI DA.

Adibide gisa, hona hemen elkarrizketa¹ bat:

Umea: Non DA aita?

Ama: Ez al dakizu non DEN?

Umea: A, bai; lanean DAGO.

Ama: Lanean baDAGO, ez du ezer askorik egingo.

Umea: Ez, lanean ARI DA.

Ama: Ziur lanean ARI DELA?

Umea: A, ez; lanean DA.

Ama: A, hori bai.

¹ ZUBIRI, I. eta ZUBIRI, E. (2000). *Euskal gramatika osoa*. Bilbo: Didaktiker.

· MAILLOPE DOAN BANATZEN DA HONAKO HERRIETAN:

Albiasu, Aldatz, Alli, Arribe, Arruitz, Astitz, Atallu, Azkarate, Azpirotz, Baraibar, Betelu, Errazkin, Etxarri, Gaintza, Gorriti, Intza, Iribas, Lekunberri, Lezaeta, Madotz, Mugiro, Oderitz, Uitzu eta Uztegi.

· ARGITARATZEN DU:

Maillope Kultur Elkarte.
L.G.: NA 719/93

Maillopek ez du bere gain hartzen bertan adierazitako iritzi eta esanen erantzukizunik.
issuu.com/maillopealdizkaria

· ERREDAKZIOA:

Agurtzane Altuna, Urko Aristi, Mikel Hernandezena, Ane Ubegun, Arantxa Mikeo, Ainhoa Beraza, Haritz Larrageta eta Andoni Tolosa.

· ARGAZKIAK:

Unai Otxoa, Lekunberriko Udala, Juan Antonio Garaikoetxea, Ondare Kultur Taldea, AEK, Eneko Saralegi, Araxes taldea, Aitor Oderitz, Agurtzane Altuna, Larraungo Berdintasun Mahaia, Aralar Udal Musika Eskola, Sergio Esteban, Labrit.

· PUBLIZITATEA:

Labrit Multimedia - 948 210 103 - maillope@labrit.net.

· MAKETAZIOA:

Oier Zuñiga

· TIRADA: 1.600 ale.

Nafarroako Gobernuak, eskualdeko Udal, kontzeju eta bazkideek babestutako aldizkaria.

Gobierno de Navarra Nafarroako Gobernua

LABRIT
MULTIMEDIA

02

ZUZEN ETA JATOR

04

KUXKUXEAN Apirileko zorion agurrak

08

ELKARRIZKETA

Unai Otxoa

12

UDAL ETA FORU HAUTESKUNDEAK

14

BATZARRE

16

ERREPORTAJEA

Mari, leize-hartza, etxera itzuli da

20

KIROLA

23

MAITE DITUT MAITE Maillopeko paseoa

24

KULTURA

26

ERREPORTAJETXOA Ibarreko artisten melodia artean

28

PLAZATIK PLAZARA
Astitz, ingurumenaren aterpe

31

AGENDA

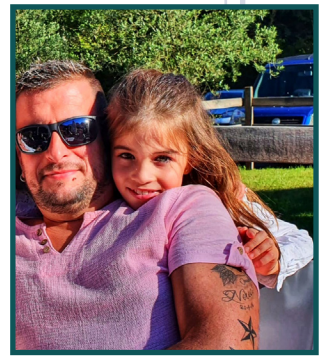

Aimar Uranga Gaztelumendi

Apirilaren 4an, 6 urte.
Zorionak Aimartxo! Muxu handi handi bat etxekoen partez, beti bezain jator eta alaia izaten jarrai dezazun. Pila bat maite zaitugu!!

Amaia eta Asier Sestorain

Apirilaren 24an, 9 eta 37 urte.
Zorionak etxekoen partetik!! Ongi pasa zuen eguna!! Muxu handi bat!!

Conchi Liciaga Zatarain

Apirilaren 30ean, 76 urte.
Zorionak amona!!! Prestatu bazkaria elkarrekin egun polit bat pasatzeko!

Iker Iribarren Azpiroz

Martxoaren 24an, 2 urte.
Segi zure irribarrearekin gure bizitzak alaitzen. ZORIONAK.

Alain Beguiristain Garcia

Martxoaren 27an, 6 urte.
Zorionak Alain!!
Jarraitu orain bezain alai eta zoriontsu izaten!!!
Muxu handi bat familiaren partez!!!

Maren Michaus Landa

Apirilaren 12an, 5 urte.
Zorionak etxeko artistari!
Segi zure irudimena zabaltzen eta beti bezain alaia izaten.
Muxu handi bat familia guztiaren partez.

Eneko Eleta Egaña

Apirilaren 9an, 6 urte.
Zorionak Eneko!!! Ongi pasa zure egunean! Muxu handi bat etxeko guztien partez.

Maren Elordi Ilarregi

Apirilaren 10ean, 8 urte.
Zorionak Maren!! Prexioxa!
Beste urtetxo bat.
Urtebetetze eguna ederra pasa.
Muxu erraldoi bat, asko maite zaituen familia guztiaren partez.

Xabat eta Hodei Arregi Estanga

Apirilaren 4an, 6 urte,
eta apirilaren 24an, 9 urte.
Ongi pasa zuen eguna!! Zorionak eta muxu handi bana familia guztiaren partez!!

Joar eta Ekia Agirrezabala Valencia

Apirilaren 12an, 9 urte.
Hankaz gora! Horrelaxe jarri zenuten gure bizitzak duela 9 urte eta horrela jarraitu nahi dugu. Nola ikusten dira gauzak hortik?
Zorionak bikote!! Maite zaituztegu.

Alai Ezcurdia Zabaleta

Apirilaren 2an, urte 1.
Zorionak gure etxeko ttikiri!! Oain zan bezain alai segi dezazun. Ongi ongi pasa egune eta muxu asko aitatxo ta amatxon partez!!

Intza Etxarri Zubeldia

Martxoaren 30ean, 4 urte.
Zorionak eta urte askoan!
Ondo ondo pasa zure eguna. Muxu haundi bat.

Mailope aldizkaria zorion agurrak jasotzeko irrikan dago!
Idatziezaguzu mailope@labrit.net e-postara hilaren 20a baino lehen.

BUKATU DA EUSKAL PRESOEN SAKABANAKETA

Espainiako kartzeletatik Euskal Herrira lekualdatzeko geratzen ziren bost presoak Euskal Herriratu egingo dituztela jakinarazi dute Espainiako Espetxe Erakundeek; hala, Sarek eta Etxerat-ek bukatutzat eman dute euskal presoeri ezarritako sakabanaketa politika. Adierazi dutenez, 34 urte iraun du urrunketa politikak. Asier Borrero, Gregorio Eskudero, Faustino Marcos, Garikoitz Etxeberria eta Irantzu Gallastegi dira bost preso horiek.

TOKIKO ENERGIA KOMUNITATEA

Lekunberriko Udalaren eta Nafarroako Gobernuaren lankidetzaren ondorio den Tokiko Energia Komunitatea aurkeztu da LekunberriON planaren barnean. 4,1 milioi euroko inbertsioa aurreikusten duen proiektua da eta Nafarroako lehenengo komunitate energetiko industrialia litzateke. 40.000 m² estalki baliatu nahi da 3,7 KW lortzeko eta, 25 urteko epean, 24.000 tona CO2 ez igortzeko.

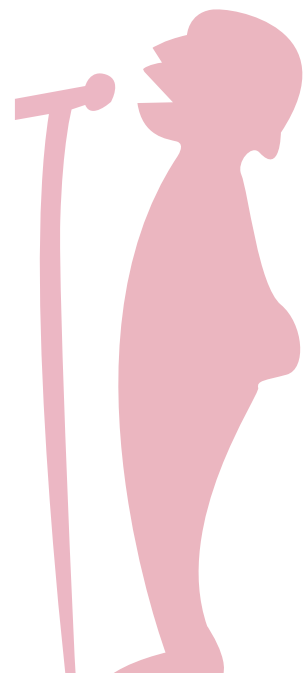
FRUITU TXIKIEN INGURUAN IKASI NAHI?

Apirilaren 28an, fruitu txikien formakuntza bat izanen da Araizko udaletxean, 16:30etik 19:30era. Hain zuzen, fruitu txikien ekoizpena, eraldaketa eta merkaturatzea izanen dituzte hizpide Gipuzkoako Gorka Sasietak (Urteaga baserria), Nafarroako David Ruizek (Elkea) eta Carlos Ruizek (Paulina), eta INTIAko Ana Barandiaranek. Mendialdeko Elikadura Mahaia eta INTIAk antolatuko dute.

► Idoia Garmendia (Betelu)

Martxoa pasatu da ta genero berdintasuna aldarrikatu dugu guk emakumeen eguna Denok behar dugu zinez merezitako erantzuna gizarte egoki bat ta elkarren laguntasuna Orain heldu da apirila honekin edertasuna udaberri berri honek ekarriz duintasuna Atera zaitetz kalera izan zaitetz ezaguna komunitatean hedatuz poza ta elkartasuna

Doinua: Habanera. Hurrengoa: Eneritz Estanga (Intza)

ERORIKOAK

Irakasle eskolan, asko kostatako ditxosozko matrikula hura egin ondoren, normala eta logikoa den bezala, ba, egun batean, azkenean, hasi nintzen ikasgelara joaten. Taldean, neska-mutil askotxo ginen, berrogeita hamarren bat, eta, arrunta den bezala, inguruko taldeko jendea hobeki ezagutu eta harreman politagoa egin nuen besteekin baino; noski, pertsona guztiekin ezinezkoa baita hartu-eman berbera edukitzea.

Gauzak hala, eta, ni, ikastetxetik urruti samar bizi nintzenez gero, beti eramaten eta itzultzen ninduen pertsonaren batek, metro asko ezin nituelako egin oinez, eta, horren ondorioz, batzuetan, lagun batzuek motoz egiten zidaten garraio lana, beste batzuetan, ordea, beste pertsona batzuek autoz, eta, beste batzuetan, aldiz, ezinbestean, ba, taxiz moldatu behar.

Horrela, ba, behin San Jose plazan egonda, mototik jaitsi edota autotik atera, eta, orduan, bastoia ezker eskuarekin hartu eta makila tolesgarria eskuin eskuaz heldu ondoren, irakasle eskola aldera abiatu ohi nintzen. Baina, han, sartu ondoren, batzuetan, arazo larriak izaten nituen zoruarekin, izan ere, euria, kazkabarra, langarra edota elurra egiten zuenean, ikasle tropel bat sartzearekin batera, korridoreko lurra, ia-ia osorik busti egiten zen, eta, zolagaina, baldosa oso leunez egina zegoenez gero, une batez ni adigabetzen baldin banintzen, bastoiaren edota makilaren gomak zoruan irristatu, eta, behin baino gehiagotan joaten nintzen lurreraino, muturrez aurrera, jende guztiaren artean. Pentsa ezazue zer-nolako lotsa! Lagunen eta ezagunen artean soilik erortzen baldin banintzen, gaitz erdi!, baina, sarritan, arrotzen eta irakasleen aurrean ere erortzen nintzen, eta, orduan, handiagoa izaten zen jasotzen nuen lotsa, hartutako oinaze fisikoa baino.

Denboraren joatearekin ikasi nuen poliki eta arreta handiz ibiltzen, ez jausteko, bai eta bazterretan barna igarotzen ere, haiexek lehorxeagoak egoten zirelako, baina, hala eta guztiz ere, behin baino gehiagotan, eta, gutxien espero nuenean, nire ahalegin guztiak zapuztuta gelditzen ziren, zeren eta, zorua erabat lehor egonda ere, nahikoa izaten baitzen lurrean ekilore-pipita azal kaxkar bat egotea, makilen gomekin zapaldu, irrist egin eta egundoko zanpatekoa hartzeko; berriz ere beste musu bat lurrari! Gero, gainera, berriro ere komeriak egin behar: jaiki, eskumakilak hartu eta aurrera jarraitu.

Halako istilu eta estualdietan, errua ez zen inola ere nirea izaten, noski, baina, hala eta guztiz ere, ni izaten nintzen lotsatuta eta barregarri sentitzen nintzena. Ai ama!, hau bizimodu petrala!

Xanti Begiristain Madotz.

Auritz. 2021-03-27.

IORTIA CLÍNICA DENTAL - HORTZ KLINIKA

Amets Soroa Guelbenzu · Odontologoa Kol.Zk. 785
Vanessa de Abreu Perdomo · Odontologoa Kol.Zk. 740

Lekunberri: 948 604 804 · 618 818 005
Altsasu: 948 467 603 · 667 66 17 69

ODONTOLOGIA OROKORRA · INPLANTEAK ·
ORTODONTZIA · HORTZ-ESTETIKA · PADI

ekin
rotulación
948 85 32 79

SAN MIGUEL
Taberna-Jatetxea
Arribe
948 51 31 34

TAXILON
661 202 249
(9 plaza)
E-posta: lotamendi5@gmail.com
Atallu - Arantz

Lontxo
Otamendi
Artola

DISPERTSIOA AMAITU DA

Azkenean, 35 urteren ondoren, dispartzioa amaitu dela esan dezakegu. Azkenean lortu dugu. Euskal presoak Euskal Herrira ekartzeko egindako lan nekaezinak emaitza eman du azkenean. Sufrimendu handiaren ondoren, denbora krudel honen amaierara iritsi gara.

Urte hauetan guztietan hamaika mobilizazio, kontzertu, bilera eta ekimen izan dira. Helburu horrekin bat etorritik, kaleak bete ditugu. Oso pertsona desberdinekin egon gara, behin eta berriz akordio zabalak lortzeko ahaleginetan, eta, azkenik, gehiengo sozial, politiko eta sindikala finkatu da urruntzearen amaieraren alde. Zorionak eman nahi dizkiegu, modu batera edo bestera, txikienetik ekarpenik handiena eskaini dutenei, hainbeste desiratzen genuen urruntzearekin amaitzea lortu dugulako.

Milaka eta milaka kilometro egin ditugu, eta dozenaka istripu eta mila zauritu baino gehiago eragin dituzte, errepidean geratu diren 16 pertsonak ahaztu gabe. Besarkada beroagoak bidali nahi dizkiegu batez ere gaur zure senideei.

Gogora ekarri nahi ditugu urruntzearen ondorioz bizia galdu dutenen familiak eta hurbileko pertsonak, bai eta hainbeste denboran eraman behar izan duten motxila astuna arintzen lagundu duten pertsona eta erakunde guztiak ere; autobus-gidariak, Mirentxineko boluntarioak, bisitetan lagundu dietenak, bai Frantzian, bai Espainian.

Eta orain, zer? Guk oso argi daukagu. Azpimarratu behar dugu presoak, errefuxiatuak eta deportatuak etxera itzultzeko prozesua, legeak aurreikusten duen ibilbidearekin bat etorritik. Legeria arrunta aplikatzeko eskatzen jarraitu behar da, eta presoek jartzen dizkieten oztopoak saihestu.

Beraz, une bat ere galdu gabe, etxera leloarekin bat etorritik lan egitea tokatzen da. Azken urteetan egiten ari garen bidetara jarraitu behar diogu, 7/2003 Legea oraindik indarrean dagoelako, eta lege horrek betikotasuna ahalbidetzen duelako.

Bere horretan jarraitzen duelako 14/2003 Legeak, Frantzian betetako denbora ez zenbatzea eragozten duenak.

Izan ere, 5/2003 Legeak gradu-aurrerapenen eta/edo espetxe-baimenen eskumena mantentzen du salbuespenezko organo batean, Auzitegi Nazionalan, hurbileko epaitegien kaltetan.

- 2. mailan egonda, baimen asko ukatzen direlako.
- 33 preso daudelako 3. graduan, 110 egon beharko lirakeenean.
- Graduko erregresioak gertatzen jarraitzen dutelako.
- Salbuespenezko legeek indarrean jarraitzen dutelako.

Harremanak sustatzen jarraituko dugu, aktibazioa bilatzen, plazak betetzen eta gure eskaerak lau haizeetara helarazten. Horrela bakarrik lortuko baitugu euskal presoek legedi arrunta aplikatzea, eta salbuespenezko legeak desagertzea.

Eta hori guztia, bizikidetzaren mesedetan, bateragarria izan behar dugu indarkeria guztien biktima guztien babesa eta erreparazioa eskatzearekin.

Zorionak eta eskerrik asko bide honetan parte hartzen duzuen guztioi.

Araitz-Beteluko Sare

Lagunasesoria S.L.

Fiskala
Laborala
Kontabilitatea
Seguruak...

k/ Artzanegi, 2 Behea 31870 Lekunberri (Nafarroa) tel/fax 948 504 232
lagunasesoria@terra.es

Bar Ainhoa

- Razioak
- Pintxoak
- Ogitartekoak
- Plater konbinatuak
- Gosariak **Tostadak mermeladarekin** eta bertan eskuz egindako madalenak, erroskilak, croissant-ak eta napolitanak.

Astelehenetik ostiralera goizeko 7:00etatik aurrera
Aralar 15, 31870 Lekunberri (Nafarroa)
948 504 077 · 639 778 851 · aitziberalf@hotmail.com

“Umeak kontzientziatzen dira gehien eta errazen ingurumena zaindu beharraz”

‘Ttutture’ belaontzia du lanerako eta gozamenerako tresna Unai Otxoa donostiarrak. Azkaraten bizi da orain dela hogeitietatik, eta ingurumenaren zaintza ardatz duen proiektu bat jarri zuen martxan iaz haurrentzako, Juanjo Altuna ingurumen hezitzailearekin batera: Menditik Itsasora. Aurten ere ikasleekin egitea da asmoa.

Belaontzi baten irudia duzu biseran...

Bai, lanera joan behar dut gero!

Belaontziekin lan egiten duzu?

Bai. Txikitan hasi nintzen mundu horretan; 7 urterekin bela ikastaro bat egin nuen Donostian, eta izugarri gustatu zitzaidan. Geroztik, ez dut sekula utzi. (...) sekula utzi. Hainbat urtetan ikasle eta irakasle moduan aritu naiz, gero txapelketetan, bela eskolako arduradun bezala ere bai, Euskadiko Bela Federaziorako ere lan egin dut... 2005. urtean, hainbat proiektu pilotu martxan jarri genituen Luz Clementerekin, NURA elkarteko arduraduna dena (Tolosa eta Ibarako kale hezitzaile eta adin txikiko gazteekin eta

haien senideekin, adibidez). Lan esperientzia horien ondoren, orain dela zortzi bat urte, lan egiteko modua aldatzea erabaki nuen, eta belaontzi handi bat ekarri genuen bikotekideak eta biok, horrekin lan egiteko. Gure asmoa zen irakaskuntza eta lehiaketa mundu horretatik aparte beste gauza batzuk egitea. Orduan, gehienbat proiektu sozialetan hasi ginen lanean, zenbait erakunderekin kolaboratzen. Gaur egun, hainbat proiektu ditugu martxan; adibidez, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin elkarlanean, arlo desberdinetako proiektuak ditugu: batetik, gazte oporraldiak eskaintzen zaizkie 12-17 urte bitarteko nerabeei, itsasoarekin lotutako oporraldi batzuk, eta astebetez itsasoarekin lotura duten ekintzak egiten dituzte; bestetik, itsasoko sendatzeko ahalmena erabiliz, Gipuzkoako Foru Aldundiak tutoretzapean dituen haurrekin terapia egiten dugu nabigatzen goazela. Udalentzako ere lan egiten dugu, eskolekin...

Proiektu horietan aritzea da zure eguneroko lana?

Zaila da proiektu horietatik bakarrik bizitzea, ia ezinezkoa. Izan ere, belaontzi bat mantentzea oso garestia da, gastu asko baititu. Horregatik, udan belaontzian itsasora joateko aukera eskaintzen diogu jendeari; Donostia Sailing izena du gure enpresak. Talde txikitan egiten ditugu irteerak, modu jasangarri batean, eta iristen garen lekuetan ondorio negatiborik sortu gabe. Egun erdiko nahiz egun osoko irteerak izaten dira, eta euskal kostaldean ibiltzen gara: Donostiatik abiatu eta Donibane Lohizunera edo Lekeitio ingurura joaten gara gehienbat.

Belaontzian ibiltzen direnek ikasteko aukera ere badute?

Bi aukerak ematen ditugu. Gure belaontzia, gainera, aproposa da nabigatzen ikasteko. Gure helburua da modu jasangarri batean gure kostaldea erakustea, eta gurekin etortzen direnentzat esperientzia berri bat izan ohi da. Azken finean, negozio horrek ematen digu modua beste proiektu horiek sostengatzeko, diru sarrera bat da, eta horrela bai izan daitekeela lanpostu bat belaontziarekin lotuta.

Belaontzi bat aipatzen duzu. Enpresa txikia da zuena?

Belaontzi pare bat eta zodiak txiki bat ditugu, eta gure balio eta pentsaera berdina duten beste enpresa txiki batzuekin gabiltza elkarlanean. Normalean, proiektu txikietan aritzen gara, baina egitasmo handiago bat sortzen bada, inguruko lagunak batzen zaizkigu eta horrela ateratzen dugu aurrera.

Nola izena du belaontzi handiak? Ttutturre!

Aralarko Ttutturre mendiagatik jarri zenioten izen hori?

Gure etxetik zuzen-zuzenean ikusten den lehenbiziko mendia da! Egunero ikusten dugu. Euskaldunok beti izan dugu belaontziei mendien izena jartzeko ohitura: Gorbea, Jaizkibel...

“Ingurumenaren, bizimoduaren eta ondarearen ezagutza eta sentsibitatea sustatu nahi ditugu”

Araxes eskolako ikasle batzuk Ttutturren. Arg: Unai Otxoa

Hain justu, mendi hauen magalean ere jarri zenuten martxan proiektu bat iaz, ezta?

Bai. Menditik Itsasora izena du proiektuak, eta haurrentzako prestatu genuen Juanjo Altunak eta biok. Juanjo ingurumen hezitzailea da, eta hemengo ondarearekin eta naturarekin lotura izango zuen zerbait egin nahi genuen. Izan ere, hori guztia zaindu egin behar dela iruditzen zaigu, eta hori da helburua: tokian tokiko ingurumenaren, bizimoduaren eta ondarearen ezagutza eta sentsibilitatea sustatzea. Pedagogia esperimentalaren bidez erakutsi nahi dugu zer daukagun eta nola zaindu behar dugun, baita zaindu ezean zer ondorio izango lirakekeen ere. Dena lotuta dago: ni itsasora ateratzen naiz egunero, eta euri zaparradak izaten direnean ikusten da ibaietatik zenbat zabor iristen den itsasora. Itsasoan dagoen zakar asko ibaietatik dator, eta hemen, Araitzen, uraren prozesu guztia ikus dezakegu: Araxes iturburuan sortzen den ura Oria ibaira joaten da, eta handik isurtzen da itsasora. Gainera, eskolan lantzen ari diren gaien arabera molda daiteke proiektua:

Ikasleak Arribeko ur-jauzian, azalpenak aditzen. Arg: Unai Otxoa

Araxes eskolako ikasleekin egin zenuten?

Bai. Araizko Udalarari proposatu genion, eta Caixak dirulaguntza bat eman zigun. 3. eta 4. mailako ikasleekin egin genuen lehenbizi. Proiektuak bi zati izan zituen: batetik, inguruko errekak-eta erakutsi genizkien, eta uraren zikloari buruzko azalpenak eman genizkien, besteak beste, joko interaktiboan bitartez; bestetik, Donostiara joan ginen beste egun batean, eta han, Santa Klara uharteko ekosistema ikusteaz gain, belaontziarekin itsasora atera ginen.

Balorazio ona egin zenuten?

Guk oso ona, eta eskolaren partetik ere bai. Umeak oso gustura ibili ziren. Argi dago herritarren kontzientziazio puntu hori lortzeko umeak direla hori guztia gehien edo errazen barneratzen dutenak. Araizko Udalaren eskutik, 12-17 urteko nerabeei bizipena eskaintzeko aukera sortu zen, eta, haiekin batera, Larraungo Udalak Lezaeta eta Errazkingo gazteei ere proiektuan parte hartzeko eskaintza egin zien. Orduan, txango berdinak egin genituen: egun batean Juanjorekin ibili ziren hemen inguruan, eta beste egun batzuetan Donostiara joan ginen irteerak egitera. Oso interesgarria izan zen. Gainera, diru falta zegoenez, boluntarioen bidez eraman genuen proiektua aurrera, eta haiek ere izan zuten belaontzian ibiltzeko aukera.

Ez da horretarako aukera handirik izaten normalean...

Ez, eta horregatik uste dut izan zela interesgarria proiektua. Haientzat, berria izan zen, eta, nire kasuan, belaren mundua sozializatzea garrantzitsua deritzot; ezezaguna da, eta zaila da belaontzi batean kostaldetik buelta bat emateko aukera izatea, ez baita ohikoa. Hemengo jendeari grina hori piztea ere bazen gure asmoa proiektu horrekin.

“Inguruko ibarrei ere horrelako zerbait egiteko aukera eskaintzea gustatuko litzaiguke”

Aurten ere egingo duzue? Errepikatzea da asmoa?

Printzipioz bai. Jendeak galdetu egin digu eta Araizko Udalak ere bai. Araxes eskolarekin harremanetan jartzen hasi gara antolaketa eta kudeaketa erabakitzeko, eta interesa duen guztiarekin lan egiteko prest gaude, ama lurra zaintzeko beharra baitago. Oraindik ez dakigu noiz, baina martxan jartzea espero dugu. Inguruko ibarrei ere horrelako

zerbait egiteko aukera eskaintzea gustatuko litzaiguke.

Zer sentitzen du jendeak belaontzian ibiltzean?

Sentsazioak oso potenteak dira. Gu ohituta gaude, baina jendearengan sentsazio desberdinak sortzen ditu: batzuek errespetua sentitzen dute, beste batzuek beldurra... bada lasaitu egiten den jendea ere. Esaten dugu itsasoak baduela zaintzeko eta lasaitasun puntu bat transmititzeko gaitasuna, eta erritmoa jaisteko ere balio du. Beste proiektu batzuetan, terapiak eta halako gauzak egiteko erabiltzen dugu. Batzuetan, pertsonaren arabera, kontu batzuk ezin dira gela baten barruan tratatu, baina beste leku batera ateratzean bai, posible izaten da, eta itsasoarekin hori gertatzen da. Umeei bizipoza eragiten die, eta suerte pixka batekin izurdeak ikusten baditugu, zer esanik ez! Udan nahiko erraza da izurdeak ikustea Donostiako kostaldean, antxoaren bila etortzen baitira. Guri, ohituta egon arren, zirrara sortzen badigu, pentsa haiei!

Batzuei lasaitasuna, eta zuri? Zer sortzen dizu itsasoak?

Nik behar bat daukat itsasoarekiko, nabigatzeko beharra. Gaur egun ez nintzateke biziko itsasotik Azkarate baino urrutiago dagoen herri batean. Adibidez, neguan gutxiago

ibiltzen gara, eta momentu batean itsasora joateko beharra sentitzen dut. Itsasora atera, bakar-bakarrik, bi-hiru ordu eman belaontzian, eta beste aldarte batekin bueltatzen naiz etxera.

“Terapiak eta antzekoak egiteko erabiltzen dugu belaontzia”

Jasangarria da?

Gu saiatzen gara motorra ahalik eta gutxien erabiltzen, eta haizearen indarrak baliatuz mugitzen gara. Bai eskolekin egiten ditugun irteeretan, bai udan antolatzen ditugunetan, talde txikiak osatzen ditugu, jendea itsasora ateratzean ekosisteman eragina ez dadin handia izan: erakutsi bai, baina aldatu ez. Euskal Herriko portuak aspalditik ezagutzen ditut, eta aldaketak agerikoak dira; momentu honetan gero eta arrantza itsasontzi gutxiago gaude, eta kostaldeko herri gehienen ondarea galtzen ari da. Hori dena mantendu egin behar da, eta gorde.

Belaontzia bera mantentzea ere ez da merkea izango. Non dago Ttutturre?

Ttutturre Donostiako portuan egoten da neguan, eta udan, berriz, Donostiako badian. Irteera guztiak normalean Donostiatik

Ikasleak Beteluko presan, Juanjoren azalpepegi adi. Arg: Unai Otxoa

Santa Klara uhartera joateaz gain, belaontzian ibiltzen dira ikasleak. Arg: Unai Otxoa

abiatzen ditugu. Gipuzkoako Foru Aldundirako egiten ditugun gazte oporraldiak Orion egiten ditugu, baina Pasaiera-eta joaten gara. Batzuetan ere tokatzen zaigu inguruko portuetara joatea, hala nola Getariara edo Hondarribira. Horrelako barku batek ez balu lan egingo, ezingo genuke mantendu. Gero eta zailagoa da, gainera. Izan ere, orain dela urte batzuk, portutik kanpo zeuden buiatan atrakatu genezake ontzia, baina jada ezin da, eta dena gero eta gehiago kontrolatzen dute.

Donostiako portua ez da, bada, oso handia...

Oso txikia da. Udan horregatik atrakaten dugu portutik kanpo. Neguan toki gehiago izaten da, baina udan kanpoko jende asko

“Itsasora bakar-bakarrik atera, bi-hiru ordu eman belaontzian, eta beste aldarte batekin bueltatzen naiz etxera”

etortzen da. *Trantsitu* esaten diogu horri, leku batetik bestera mugitzen ari diren belaontziei. Alemanak, ingelesak, suediarak... toki guztietako jendea egoten da, eta oso interesgarria izaten da.

Dirudunak, oro har?

Denetik dago. Ontziaren arabera dakizu jabea diruduna den ala ez! Baina beste filosofiadun jendea ere badago, Europatik Karibe aldera joan nahi duen jendea, etab. Nire kasuan, nabigatzea denen esku egon

beharko lukeela pentsatzen dut, horretan aritu naiz beti, eta horretan eman ditut hainbat urte.

Zuk egin duzu inoiz horrelako bidaiarik?

Karibera ez gara iritsi, baina Mediterraneo aldean ibili gara. Ingalaterrara ere joan gara, Britainia aldera asko igotzen gara... Horrelako zerbait egiteko intentzioa badugu, baina proiektu askotan gabiltza, eta denbora eta dirua behar dira horretarako.

BERTAKO HARAGIA
Txistorra, txorizoa, saltxitxak, sukaldatutako platerak.
Etxera eramateko zerbiztua ere eskeintzen dizugu.

Antigua kalea 7
31890 BETELU

948 51 30 88   maiteharategia@hotmail.com

Iñigo Garaioa
MARGOLARIA

696 658 288
LEKUNBERRI

**AURRERA
TABERNA
ARALAR, 15
948 60 47 24**

urrutia
enea

etxeko hestekiak
LEKUNBERRI

Azken legegintzaldiaren balorazioa

MIKEL UHARTE

Aurreko legegintzaldian iritsi ginen eta pauso esanguratsuak eman dira bi oinarrietan.

- Udal irekia, gardena eta parte-hartzailea
- Kontzejuekin elkarlana eta beste instituzioetan parte-hartze aktiboa.

Gure 4 urteko eginkizunaren oinarria 2020ean Larraungo bizitzari buruz egindako hausnarketa eta prozesu parte-hartzailea dira. Bertatik ateratako kezka eta lehentasunei heldu diegularik.

> Hirigintza eta Etxebizitza:

Etxarrin eta Azpirotzen alokairurako etxebizitzak sortu ditugu; Oderitzen kontzejuaren etxe bat erosi da, etorkizunean alokairurako etxebizitzak egiteko, eta beste herri batzuetan lanketak egin dira antzeko proiektuak garatzeko.

> Mugikortasuna:

Gure bailarako sei herri lotu ditugu Lekunberriekin goizez Iruñera joateko eta arratsaldean bueltatzeko Nafar Gobernuarekin sinaturiko hitzarmen bati esker; kudeaketa publikoa duen kargadore elektrikoa eta Kudea-Go mugikortasun eredu berri baterako aplikazioan parte hartu dugu.

> Internet:

Ministeritzak zuntza zabaltzeko inbertsioa atzeratu egingo zuela jakitean, epe motzean herri guztietan gutxienezko 50 Mega abiadurako interneta bermatu dugu.

Herritarrentzako espazioak:

> Gure bailarako bizitza soziala aberastu duen Gabari gune irekia sortu da.

> Zailtasunak zailtasun, Baraibarren bukatu zen Harrilatz boulder aretoa, eskaladak izan duen gorakadari erantzuna ematen diona.

Beste ekimen batzuk:

> Gasbidearen proiektu aurrean, Arakilgo Udalarekin batera alternatibak landu dira eta bide judiziala jorratu da.

> Ia 30.000 euro banatu dira energia efizientzian eta energia sorkuntzan herriek inbertitu ahal izateko.

GORKA AZPIROZ

Oso legealdi dinamikoa izan da. Erabaki konplexuak hartu behar izan dira pandemiak eta krisi klimatikoak markatutako testuinguruan. Udalak erabakiguneak dira, eta, zintzoki, herriarentzat eta herritar guztiontzat hoberena dela uste duguna erabakitzen dugu.

Oinarri finko eta trinko batzuetan sustatu nahi izan dugu gure kudeaketa legealdi honetan, beti ere, gure bizilagunak eta beren ongizatea erdian jarriz:

- **Antolakuntza sendo bat:** zerbitzua emateko, modu eraginkorrean erantzuten duen antolakuntza behar da; horretarako gure udal taldea indartu dugu.
- **Kudeaketa ekonomiko optimoa:** zergak igo gabe, gure ahaleginak zor ekonomikoa jaistean, diru-sarrerak handitzean, diru-laguntzak lortzean eta gure aldeko zor ekonomikoak kobratzean zentratu dira.
- **Industria eta enpleguaren sustapena:** legealdi honetan sortu eta garatu dugun Lekunberri ON plan estrategikoari esker, industria, enpresa eta langileen ondoan egon gara.
- **Zerbitzu eta azpiegituren hobekuntza eta zabaltzea:** hamaika berritasun eta hobekuntza egin ditugu: industrialdearen zabalkundea, Malkorra, haur parkearen estalpea, jubiloteka, ludoteka, kirol instalazioen hobekuntzak...
- **Turismoa eta Tokiko Garapena:** bertakoa, gurea, balioan jartzea izan da gure ekimenen hizpide.

Nire aitortza eta esker ona Udal langileek eta zinegotziek egiten duten lanari. Talde lana ezinbestekoa da udal esparruan; lan oso konplexua eta, askotan, gazi-goza. Egia da ere zure herria eta herritarrengatik lan egitea, pertenezia sentimendua eta herri nortasunak bultzatuta, ez duela parekorik. Bizi ditugun gorabehera guztiekin ere, lanik politena dudarik gabe.

JOXE MANUEL ZUBILLAGA

COVID-19ak markatu du azken legealdi honen ibilbidea. Nahikoa lan izan dugu birusak eragindako egoera kudeatzeko. Hala ere, legealdia positiboa izan dela esan dezakegu, Mendialdean proiektu komunak bideratzeko aukera izan dugulako; besteak beste, Plazaola Partzuergoan Plan Estrategikoa landu da eta Mendialdeko Behatoki Sozioekonomikoa martxan jarri da.

● **Dirulaguntza garrantzitsuak ere lortu ditugu:**

> Udaletxeko gasolioaren galdara zura eta pelletarekin funtzionatzen duen beste galdara batekin ordezkatu dugu.

> Medikuren kontsultategian 60m²-ko apartamentu bat egin da, guardiak egiten dituzten medikuak bertan egoteko.

> Uztegi-Gaintza-Intza eta Azkarateko kunetak konpontzeko emendakina sartu zuen EH Bilduk Nafarroako Parlamentuan. Uztegin, Gaintzan eta Intzan eginak daude eta Azkaraten 2023 urtean konponduko dira.

> Gaintzan, Malloako belar-kablearen inguruko Behatokia sortzeko eskaera aurkeztu zen Proiektu Estrategikoen egitasmoan, eta onartu zen. Aurrekontu osoa betetzeko falta zen dirua EH Bilduk Nafarroako Parlamentuan aurkeztutako emendakinen bidez lortu dugu.

● **Bestalde, Udalak berak ere hainbat baliabide landu ditu:**

> Herri langilearen lanpostua sortu dugu.

> Intzako teileria berreskuratu da; feria eta kablearen eguna egiten jarraitu dugu "Araizko Zaporeak"ekin batera.

> Nafarroa Behereko Hergarai bailarekin senidetuz gara elkarlana sortuz.

> Kultura arloan parte hartu dugu, honako hauek, bereziki, bideratuta:

· Udalbiltzak sortutako kultura-egitasmoan parte hartu dugu, euskarazko kultura-jarduerak eta Euskal Herriko idazle, komikigile eta bestelako artisten lana sustatzeko helburuarekin.

· Landa eremuan arte lana bultzatzeko, NGaren Landarte (Arte Garaikidea) proiektuan parte hartu dugu, Arantza Santestebanen "Liluraren kontra" dokumentala eskaini da.

> Gizonezkoen indarkeriari aurre egiteko lanketa berezia egin da bailaran, emaginekin batera. Protokolo Mahaia sortu da eta Araizko Udala mahai horretako parte da.

> Komunitate energetikoak sortzen eta bultzatzen hasiak gara.

MIKEL REKALDE

● **Efizientzia energetikoa:**

Plakak jartzeko araudia aztertu eta Udalaren beraren kontsumoa iturri berriztagarrien bidez nola elikatu aztertzeotan da Udala.

● **Banda zabala:**

Herri osorako seinalea antenaz bilduko da, eta, ondoren, instalatutako zuntz optikoaren sarearen bidez, etxe eta negozioetara banatuko da.

● **Hondakinen kudeaketa:**

Konpostatzeari bultzada handia eman dio Araizko kontzejuek eta Beteluko Udalak osatzen duten Araxes Mankomunitateak. Honetaz gain, bilketa sistema ere hobetu da, eta zaborra egokitutako kamioi baten bidez biltzen hasi da.

● **Herri arteko garraio publikoa:**

Beteluko eta Araizko Udalek hilean bitan Tolosara taxi zerbitzua jarri dute autobusaren prezioan. Bestalde, taxi zerbitzu bat martxan da duela 2 urtetik bailaran mugitu ahal izatek; euro bateko kostua du. Udalek ordaintzen dute aldea.

● **Kultura eta euskara:**

> Haurrentzako udako tailerrak berreskuratu ditugu 2021ean hasita. Gainera, aurten, hilabete bat gehiago eskaintzeko aukera zabalduko da. Euskara Zerbitzuaren bidez antolatzen da hau.

> Udalbiltzako kultur zirkuituan sartu gara. Euskaraz sortzen duten hainbat kulturgileren lanak babestu ditugu diruz. Trukean, gure herriei buruzko narrazio ilustratu bat argitaratu zuten (Mattin komikigilearena), eta hainbat antzerki lan eta filmazio eskaini ziren. Ekimena errepikatu egingo da 2023-2024eko ikasturtean. Gainera, aurrerantzean euskara ikasteko matrikulatzea dohain izango da.

● **Generoa:**

Beteluko udalak, Araizko udalarekin batera, erasoaren aurkako Protokoloa egin du. Eskolara ere zabaldu da, eta hainbat hitzaldi antolatu dira. Gizarte-zerbitzuekin batera kanpainak egin dira festa giroa osasuntsua izan dadin.

● **Etxebizitza:**

Ez da emaitza ikusgarrikerik alor honetan, nahiz eta lehentasunen artean egon. Hori bai, Beteluko Ostatuera eraikuntzan igogailua jartzeko proiektua aurkeztu du Udalak Nafarroako Azpiegitura planean, beste proiektuekin batera.

● **Ikastetxea:**

Igogailua jartzeko egitasmoa bertan behera geratu zen, Nafarroako Gobernuak obrak egiteko ematen zuen epea oso txikia zelako. Aurten, aldiz, egitasmoa burutzea espero du Udalak, behin egoera normalizatu eta gero.

▶ EHUNKA LAGUN ELKARTU ZIREN LEKUNBERRIN GASBIDEA ARALARTIK PASATUKO DELA SALATZEKO

Irurtzunen egin zuten manifestaziorako deialdia Aralar Zaindu Dezagun plataformakoek, eta ehunka herritarrek erantzun zuten, bazter guztietako jendea elkartu baitzen Lekunberrin martxoaren 25ean Naturgy taldearen gasa garraiatzen duen Nedgia enpresak, Nafarroako Gobernuaren baimenarekin, Arakil eta Lekunberri artean eraiki nahi duen 14 kilometroko gasbidearen trazaketa salatzeke. Izan ere, bost kilometrotan Aralar Babes Gunea igaroko luke gasbideak, eta 5.000 zuhaitz baino gehiago moztuko lirateke 8 metro zabal izanen den gasbidea pasatzeko.

▶ ARRIBEN EGINEN DUTE AURTENGO AURRENEKO MENDIALDEKO AZOKA IBILTARIA, APIRILAREN 16AN

Hiru urte dira Mendialdeko hainbat udal eta Cederna Garalur elkarteak Mendialdeko Azoka Ibiltariak antolatzen hasi zirela, eta aurten ere ez dute hutsik egingen. Apirilaren 16an izanen da lehenengoa, Arribeko plazan, eta Emakume Artzainen Eguna ere ospatuko dute. Denera, bederatzi geldialdi egingen ditu azokak eskualde osoan: maiatzaren 14an, Arruitzen (Ardi Latxaren enkantea egingen da); ekainaren 4an, Goizuetan (Txundar Eguna); ekainaren 25ean, Lekunberrin; uztailaren 2an, Latasan; uztailaren 30ean, Jauntsaratsen; irailaren 10ean, Leitza (Talo Eguna); irailaren 24an, Areson; eta urriaren 8an, Beuntzan.

LEKUNBERRIKO GALTZINLABEA APIRILAREN 23AN INAUGURATUKO DUTE

Eskultura bat jarriko dute azken asteotan Lekunberri sarreran dagoen galtzinlabean, eta, hala, dena prest dute inauguraziorako: apirilaren 23an izanen da, 12:00etan, eta, besteak beste, txalaparta doinuak, bertsolariak, Aranzadi zientzia elkarteak kideren baten azalpena eta hamaiketako bat izanen dira. Lekunberriko Udalak, Ondare Kultur Taldeak, Aranzadi zientzia elkarteak eta Iturraskarrik elkarlanean eraberritu dute. Aurretik, apirilaren 15ean, auzolana egingen dute galtzinlabean.

HIRU LAGUNEK ASMATU DITUZTE 'EZETZ JAKIN!' LEHIAKETAKO GALDERA GUZTIAK

Otsaila bukaeran, Mintzakidek *Ezetz jakin!* lehen lehiaketa antolatu zuten. Ibarri buruzko hamabost galdez osatutako galdetegi bat erantzun behar zen. Parte hartzea arrakastatsua izan da, adin guztietako jendeak parte hartu du eta herri desberdinetakoak, gainera. Hamabost galderak hiru partaidek asmatu dituzte, eta hiruren artean zozketatu dira sariak. Hauek izan dira sariak eta irabazleak: bi pertsonentzako afaria edo bazkaria Aldazko sagardotegian, Maribi Itziarrentzat; Bikain gazta bat, Rikardo Boschentzat; eta Mintzakideko materiala, Ane Galdosentzat.

PILOTALEKUKO ETA TRINKETEKO ARGIZTATZEA HOBETUKO DU LEKUNBERRIKO UDALAK

Aurrekontu parte hartzaileen bidez hala erabaki ostean, Lekunberriko Udalak pilotalekuko eta trinketeko argiztatzea hobetuko du. Plazaola kiroldegiko gimnasiaorako makina batzuk erostea zen beste proposamena. Alabaina, honela geratu dira emaitzak bozketa egin ostean: 32 boto jaso ditu gimnasiaorako makinen proposamenak, eta 76, berriz, pilotalekuko eta trinketeko argiztatzearenak. Hori hala, herritarren 108 boto izan dira denera prozesuan.

ELEKTROTXANDAKAKOEK ALAITUKO DUTE KINTO EGUNA!

Hainbat prestaketa bilera egin ondoren, dena prest dago 2023ko Kinto Egunerako; apirilaren 15ean izanen da. Hasteko, bazkari autogestionatua egingen dute 14:00etan, eta bertso saioa izanen da bazkaldu ondoren. Arratsaldean, berriz, Elektrotxandakakoak 17:30ean hasiko dira jotzen, eta poteoa egingen da tabernaz taberna. Eguna luzatu nahi duenarentzat ere bada gaueko plana, Oixanik musika jarriko baitu goizaldera arte.

Mari, leize-hartza, etxera itzuli da

Martxoaren 17tik apirilaren 23ra, Gabarin izango da ikusgai Amutxaten eta Mainean topatu ziren aztarna interesgarrienak biltzen dituen erakusketa: Spelaeus. Duela 50.000 urteko Aralar aurrez aurre ezagutzeko aukera ezin hobea. Larraungo Udalak, Nafarroako Gobernuak, Aranzadi zientzia elkarteak eta Ondare Kultur Taldeak ondu dute, bestek beste.

16

“Mikel, honek guztiak bere jatorrizko lekuan izan behar du”. 2021eko ekaina da; Mikel Uharte, Larraungo alkatea, Iruñeko Planetarioan dago, Spelaeus erakusketaren aurkezpenean, eta Trino Torres paleontologo entzutetsua da hizketan ari zaiona. Ia bi urte geroago, mahai beraren atzean daude biak eserita, Nafarroako Gobernuak Kultura zuzendari nagusia den Ignacio Apezteguiarekin eta Jesús García Gazólaz ondare teknikariarekin batera. Esker oneko hitzak txandakatzen dira guztion ahotan: Larraungo Udalar, egindako ahaleginagatik; Nafarroako Gobernuari, emandako erraztasunengatik; Ondare taldeari eta

beste norbanako batzuei, egitasmoari hasieratik eman dioten bultzadagatik eta Satorrak taldeari, egindako lan guztiagatik. Pozik daude guztiak, Apezteguiak esan duen moduan, erakusketa dagozkion koordinatuetan ikusita.

Erakusketa martxoaren 17tik apirilaren 23ra izango da ikusgai Larraungo udaletxearen egoitzan, Gabarin. Asteburuetan eta jaiegunetan 11:00etatik 14:00etara eta 17:00etatik 20:00etara bisitatu ahalko da, ordutegi horretatik kanpo taldeentzako bisita gidatuentzat erreserbatuko baita.

“Honek guztiak bere jatorrizko lekuan izan behar du”

Trino Torres
Paleontologoa

Ezkerretik eskuinera: Jesús García Gazólaz, Ignacio Apeztegui, Mikel Uharte eta Trino Torres. Arg: Labrit

Amutxate

1988an, Satorrak espeleologo taldeak Baraibarretik gertu dagoen Amutxateko leizearen AM3 zuloa aurkitu zuen. Arturo Hermoso de Mendoza espeleologo berak kontatu du nolako esperientzia izan zen hura: zulo horretatik ateratzen zen haize-lasterrek iragartzen zien barruan bazela espazio ireki handi bat, ganbera moduko bat eta, horrenbestez, "deskubritzeko mundu bat". Sei urte eman zituzten zirrikitu zabaltzen. 1995ean, bide estu-estua ireki zutela, lortu zuten, azkenean, duela 50.000 urte hartzek baliatu zuten aretora heltzea. Oso bide meharra zen, "tarteka aire guztia bota behar zen" kabitu ahal izateko, gogoratu du espeleologoak. Ez omen dago hitzik "denboraren kapsula" hori aurkitzeak eragin ziena azaltzeko, baina nolabaiteko kezka ere sentitu zuela adierazi du Hermoso de Mendozak: "Espeleologook kaltea eragiten dugu, bideak zabaltzean eta abar, eta pentsatu behar dugu gure ekintzen inpaktuan. Oso gauza garrantzitsua aurkitu dugu, bai, baina horren ardura dugu orain".

"Oso gauza garrantzitsua aurkitu dugu, bai, baina horren ardura dugu orain"

Arturo Hermoso de Mendoza
Espeleologoa

Hurrengo urratsa aditu bat engaiatzea zen. Jesus Altuna Etxabe antropologo eta paleontologo gipuzkoarrarekin hitz egin zuten eta horrek leize-hartzak ikertzen zebilen "zoro" batekin jarri zituen harremanetan. Zoro horren izena: Trinidad "Trino" Torres.

Trino Torres azalpenak ematen. Arg: Labrit.

Mari leize-hartzaren hezurdura. Arg: Labrit.

Trinok hiru baldintza jarri zizkion Satorrak taldeari: ez zezatela ezer uki, "denboraren kapsula" hura bere horretan ikertu nahi baitzuen; sarrera zabal zezatela, Trino bera kabitzen ez zelako eta piezak ateratzeko ezinbestekoa izango zutelako, eta finantzaketa lor zezatela. Lehenengoa erraza zen betetzen, bigarrenak lan handia eman zuen, eta hirugarrena Nafarroako Gobernuak jarri zuen.

"Denboraren kapsula"

50.000 urtez, "denboraren kapsula" honek 22.000 pieza inguru gorde ditu. Askotariko animalien aztarnen artean, deigarriena azken kuadrikulan topatu zuten hezurdura izan zen. "Hartz oso bat ateratzen ari gara!", abisatu zuten Trino. Ilunpetan, eta aurkikuntzaren ezohikotasunak liluratuta, Mari jarri zioten izena, emea zelakoan. Handik gutxira, baina, ikusi zuten Mari arra zela. Mariri, besteak beste, eskuineko hanka biak, belaunezurak, bularrezurrak eta omoplatoak falta zaizkio. Orno batzuek

ere hortz markak dituzte. Hienen bisita izan omen zuen erakusgarri.

Trino Torresek azaldu duenez, leize-hartzek, negua heldu aurretik, 40-50 kilo gantz pilatzen dituzte gorputzean hibernatu ahal izateko. Zenbaitetan, baina, ez dute negu osoa pasatzeko lain jaten edo zaharregiak dira udaberrira heltzeko, eta, elurra desagertzen denean, hienek gorpuak usaindu, sartzen dira eta hezurak ere jaten dituzte. Barre artean, Trinoren hitzetan, "Amutxate pleistozenoko janari-lasterreko sukurtsal bat izan zen", nolabait.

Hala eta guztiz ere, zientziaren ikuspuntutik, Mariren hezurdura ikusgarriak ez du ekarpen handirik egin. Amutxatek ez dio bere garrantzi paleontologikoa hiru metroko garaiera omen zuen hartzari zor. Leizea berezi egiten duena "kapsula" izaera hori da, zeinari esker, besteak beste, jakin daitekeen nola hazten ziren hartzak, nolakoa zen emeen eta arren arteko

“Amutxate pleistozenoko janari-lasterreko sukurtsal bat izan zen”

Trino Torres
Paleontologoa

aldea etapa horietan zehar eta zer presentzia zuten hienek testuinguru horretan. Gainera, Amutxaten topatutako fauna guztiaren aztarnei esker, garai hartako ekosistemaren inguruan ere asko ondoriozta daiteke; gaur egun orkatzak eta basurdeak ikus daitezkeen eremuetan, duela milaka urte, errinozero iletuak, mamutak eta leizeetako lehoiak baitzebiltzan, besteak beste. Hori dela eta, funtsezkoa deritzote izugarri aberatsa den ondare hau guztia behar bezala zaintzeari.

Horren harira, Hermoso de Mendozak adierazi du zirkulua ez dela itxi. “Dibulgazioa egin ostean, orain zer? Kobazuloa hor dago, eta jendea hurbiltzen da, batzuk asmo onez, baina...”, esan du espeleologoak ondarearen babesaren garrantziaz ohartarazteko. Gobernuaren laguntza ez ezik, bertako biztanleena ere du ezinbestekotzat Satorrak taldeko kideak. Ildo berari jarraiki, Trino Torresek gaineratu du Spelaeus bezalako erakusketak beharrezkoak direla jendeak inguruan daukanaren garrantziaz jabetu dadin. Eta ideia hori bera zuen buruan Trinok, 2021eko ekaineko egun hartan, Mikel Uharterekin hitz egin zuenean.

Mainea

Gabarin aurkituko duguna ez da, baina, Amutxatera mugatzen; Mari hartzak Uitziko Mainean topatu ziren oreinaren, mamutaren eta bost errinozero iletuen konpainia baitu erakusketan. 250 pieza inguru eman zituen, 1996an, Otxola

Salmenta publiko zuzena prezio ezin hobean
Ordutegia, 9:00etatik 13:00etara eta
14:30etatik 17:00etara

**BACALAO
ELKANO
S.L.**

Industrialdea, 11
31870 Lekunberri - Nafarroa
Tel.- 948507319 Fax.- 948604792
bacalaoselkano@jet.es
www.bacalaoselkano.com

taldeak topatutako aztarnategian Paco Etxeberría forentse eta antropologo ospetsuak zuzendutako indusketak. Mainearen datu harrigarrietakoa bildu ziren aztarna gehienak fauna hotzari dagozkiola da. Fauna hotza topatzea ez da arraroa inguru honetan, % 99 fauna mota horrekin lotuta izatea, ordea, bai. Asier Gómez-Olivencia paleontologoak azaldu du litekeena dela dolinak tranpa natural bezala funtzionatu izana, non ugaztun handi horiek erori ziren, handik ateratzeko inolako modurik gabe ez zutela. Bertan, gosez hiltzen ziren. Lekuaren helezintasunak Amutxatera hurbiltzen ziren hienak bezalako sarraskijale handien bisitak galarazten zituen eta, horrenbestez, nahiko egoera onean kontserbatu ahal izan dira aztarnak. Duela 45.000 urteko hezurrek garai hartako klimaz hitz egiten digute eta, informazio horri esker, Neandertal gizakiak bizi zituen aldaketa klimatikoaren inguruko informazioa deduzitu daiteke.

Jexux Tapiak emandako hitzaldia. Arg: Labrit.

Paleontologiari dagokionez, aberatsak

Aranzadiko Jexux Tapiak arkeologoak aurreratu du, inaugurazioaren biharamunean, leize-hartzarekin lotura duen aztarnategi bat topatu dutela. Ondare talderekin elkarlanean. Xehetasunik ez du eman, lekua babestea baita lehentasuna, baina aurkikuntza garrantzitsua izan daitekeela aurreratu du arkeologoak. Datozen hilabeteetan datu gehiago emateko asmoa dutela jakinarazi du. Aztarnategi hori ez

ezik, beste bost inguru aztertzea ere aurreikusten dute, baina ez dute lan makala izango, Tapiak azaldu bezala, berrehun kobatik gora baitaude Larraunen. Ikusteko dago zer altxor gordetzen dituzten.

“Maineak tranpa natural modura funtzionatzen zuela uste dugu”

Asier Gómez-Olivencia
Paleontologia

ASEGURU AHOLKULARIAK

Zure ondarea eta segurtasuna babesteko modu bakarra behar bezela aseguratua egotea da

- ▶ aseguruak@aseguruak.eus
- ▶ 943 65 22 20
- ▶ Korreo Kalea 7-baxua 20400 Tolosa

CONSTRUCCIONES

ERAIKUNTZAK
CONSTRUCCIONES
URANGA/SAIGÓS, S.L.

TEILATUAK

FATXADAK

ERAIKINEN ZAHARBERRITZEA

665 708 683

Lekunberri

120 lagunek hartu zuten parte 33. Lekunberriko Krosean, solidarioa ere izan zen lasterketan

laz estreinatu zuen ibilbide berria Lekunberriko Krosak, eta aurten ere herrian barrena egin zuten lasterketa martxoaren 19an. Gizonezkoetan, Atarrabiako Abule Esteban Elizalde izan zen txapelduna, 00:28:59an egin baitzuen 9 kilometroko ibilbidea. Emakumezkoetan, berriz, Maitane Melero iruindarra izan zen azkarren, 00:35:02an ailegatu baitzen helmugara. Ibilbide motzean, bestalde, Iván González eta Marta Muñoz gailendu ziren 4,5 kilometroko lasterketan. Buelta bat edo bi egiteaz gainera, bikoteka egiteko aukera ere izan zen. Lasterketa nagusiaren aurretik, haurren lasterketak egin ziren, eta 80 hurrek inguruk parte hartu zuten.

Lehiaz gain, baina, lasterketa solidarioa ere izan zen, Kaskamotz egitasmoan laguntzeko aukera ere izan baitzen dortsalak erosita edo egunean bertan jarri zuten talo postuan mokadu goxo bat janda. Bildutako dirua haurren minbiziaren ikerketarako bideratuko dute.

Argazki guztiak: Juan Antonio Garaikoetxea

Eskualdeko korrikalarien sailkapen orokorra

(9.000 metro)

IZEN-ABIZENA	HERRIA	DENBORA
Raul Amatriain Arraiza	Uitz	00:30:10
Mikel De Carlos Gorria	Lekunberri	00:34:06
Isaac Álvarez Carpintero	Lekunberri	00:34:15
Lorea Burguete Mikeo	Lekunberri	00:34:51
Ander Elizalde Zubillaga	Betelu	00:35:03
Ander Eslava de Miguel	Lekunberri	00:35:32
Naiara Balda Arrizcurieta	Lekunberri	00:35:32
Xabier Azpirotz Satrustegi	Astiz	00:35:48
Imanol Jaka Navarro	Etxarri-Larraun	00:37:18
Asier Eleta Lopez	Lekunberri	00:39:19
Luis Mari Larreta	Aldatz	00:39:34
Garikoitz Armendariz Roteta	Lekunberri	00:39:38
Ibai Aldaregia	Lekunberri	00:39:54
Ander Mikeo Zinkunegi	Arribe	00:41:41
Imanol Estanga Arrizubieta	Lekunberri	00:42:01
Igor González Aranburu	Lekunberri	00:43:32
Amaia Balda	Lekunberri	00:48:29
Juan Martin Martinikorena	Lekunberri	00:48:41
Juan Gabriel Llojilla Alcocer	Lekunberri	00:49:45
Ane Barberia	Lekunberri	00:50:14
Monika Garcia	Lekunberri	00:52:01

Argazki guztiak: Juan Antonio Garaiakoetxea

Eskualdeko korrikalarien sailkapen orokorra

(4.500 metro)

IZEN-ABIZENA	HERRIA	DENBORA
Ivan González Ochotorena	Lekunberri	00:17:15
Ruben Soria Acarreta	Baraibar	00:21:35
Eliana Alcocer Villalta	Lekunberri	00:23:43
Javi Leoz	Lekunberri	00:23:49
Jon Ander Etxarri	Baraibar	00:23:49
Ainara De Karlos	Lekunberri	00:23:49
Igor Mitxaus	Lekunberri	00:23:49
Karina Bachilieri Grill	Lekunberri	00:24:14
Aitor Mozo Lizarraga	Lekunberri	00:24:36
June Oiartzun	Lekunberri	00:25:14
Iñaki Oiartzun	Lekunberri	00:25:15
Rakel Pellejero	Lekunberri	00:26:26
Iker Leoz	Lekunberri	00:27:23
Maite Mariñelarena	Lekunberri	00:28:18
Maite Azpiroz	Lekunberri	00:28:18

Beti Kozkor hirugarren mailara bueltatzeko lehian da

Autonomikoko bigarren multzoko sailkapenean lehenengo postuan bukatu ostean, Beti Kozkor hirugarren mailara igotzeko fasean sartu da. Ligan pilotutako puntuekin abiatzen direlarik, aukera handiak ditu Lekunberriko taldeak helburua erdiesteko, baina multzo bakoitzeko bost talderik onenak hartzen dituen azken fase honetan inork ez du deus oparitzen.

Asteburua				
Martxoak 11	Beti Kozkor	1	Idoya	1
Martxoak 19	Erriberri	2	Beti Kozkor	0
Martxoak 26	Beti Kozkor	1	Aoiz	2
Apirilak 2	Peña Azagresa		Beti Kozkor	
Apirilak 16	Beti Kozkor		Bidezarra	
Apirilak 23	Idoya		Beti Kozkor	
Apirilak 30	Beti Kozkor		Erriberri	
Maiatzak 7	Aoiz		Beti Kozkor	
Maiatzak 14	Beti Kozkor		Peña Azagresa	
Maiatzak 21	Bidezarra		Beti Kozkor	

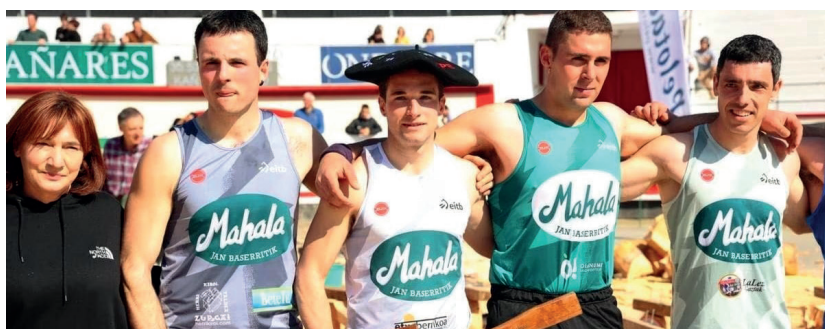
Araxes taldekoak, Goma Gaineko Munduko Sokatira Txapelketan

Eskarmentua hartzen ari dira pixkanaka Araxes taldeko sokatiralariak, eta, horren adierazgarri, Belfasten jokaturako Goma Gaineko Munduko Sokatira Txapelketan izan ziren. Dena den, ez ziren Araxesen izenean joan, Ibarrako eta Berriozarko taldeenean baizik. Hala, Leire Olano, Saioa Iriarte, Naroa Flores, Laida Zabaleta, Eneritz Arruti, Mattie Garaikoetxea (Ibarrarekin) eta Naroa Erbiti (Berriozarrekin) munduko onenen aurka lehiatu ziren, eta Laiene Izagirre, berriz, itzultzaile gisa aritu ziren Euskal Herriko epaileekin. Lau eguneko txapelketan, garaipenak ere izan zituzten: lehenengo egunean, Ibarrak brontzea irabazi zuen 500 kiloko kategorian, eta Berriozarrek zilarra 23 urtez azpiko talde mistoan. Bigarrenean, Berriozarko neskek urrea irabazi zuten 23 urtez azpikoan, eta Ibarrakoek brontzea 550 kilokoan. Araxes taldekoen ametsa da beren kolore urdina horrelako txapelketetara eramatea, eta, hain zuzen, jendea animatu nahi dute haiekin entrenatzera eta sokatira probatzera.

Eneko Saralegi eta Ibai Soroa, lehenengo eta bigarren Euskal Duatloian

Eneko Saralegi aizkolari errazkindarrak irabazi du, Azpeitian, Euskal Duatloian bigarren edizioako finala; 45 ontzako etzandako lau enbor moztean, korrika lau kilometro egitean eta aurrekoak bezalako zutikako lau enbor ebakitzean datzan proba. Seiko finalerako seigarren sailkatu bazen ere, erakustaldi ederra eman du Saralegik, eta 30 minutu eta 35 segunduan ezarri du errekor berria, iazko txapelduna izan zen Ugaitz Mugertza mutrikuarraren marka ia bi minutuan hobetuz.

Ez da, baina, errazkindarra Malloek izan zuten ordezkari bakarra, Ibai Soroa arribearrak erdietsi baitzuen bigarren postua, proba 32 minutuan eta 36 segunduan bukatuta. Suharri Rodriguez ereñotzuarrak osatu zuen podiuma 33 minutu eta 29 segundo baliatuta.

NEKAZARI, S.L.
 Kubota
 STIHL
 ANTONIO CARRARO

Olagain. Mugiro. Nafarroa
 Tel.: 948504128
 Fax: 948504377
 nekazarisl@hotmail.com

amairu bar
 ETXeko PIZZAK,
 KOPA BERGIZAK
 948504352

Antsoñea
 BASERRIKO GAZTA

948 513 468
 www.antsonea.com
 Uztegi (Araitz)

Hurrengoa:

Oihan Igoa (Aldatz)

Aitor Etxarri
(Oderitz)

maite ditut maite gure bazterrak

Mailopeko paseoa

Ibilbidea: zirkularra
Distantzia: 5km
Desnibela: 270m
Zailtasuna: erraza

Zergatik aukeratu dut?

Txiki-txikitatik gurasoekin egindako bidea da, gainera Ondareko kideek egindako garbiketa eta seinalizazioekin galtzerik ez duen paseotxoan bihurtu da. Trikuharririk bista paregabeak daude.

Bidea:

- 1 Oderitzen amaieraren seinalean jarriko gara eta ezkerrean gora doan pista hartuko dugu. Hemendik gora goazela harri eta zuhaitzetan dauden marra horiak jarraituko ditugu.
- 2 Aldapa gogor honetan zehar marra horien atzetik joango gara malkor, gaztainondo eta pago artean bideko puntu altuenera iritsi arte.
- 3 Behin gainara iritsi garelara jaitsiera txiki bat egingo dugu paseotxo honen bidegurutzera iritsi arte. Bertan larrazpilgo trikuharrirantz joko dugu, honi argazki bat atera eta bidegurutzera itzuliko gara Madotz aldera jaisteko.
- 4 Marra horiak jarraituko ditugu bidegurutzera honetaraino eta momentu honetan marra horiak jarraitzeari utziko diogu eskuineko bidea hartuz.
- 5 Hemendik pista jarraituko dugu borda batera iristen garenean berriz eskuinera joz, basoan sartuz eta Zuarrarrateko gainara jaitsiz.
- 6 Zuarrarratek berriz marra horiak jarraituz Oderitzeraino iritsiko gara eguneko ibilaldi hau bukatuz.

23

GAINZAKO ETA GORRITIKO IHOTEEKIN BUKATU DIRA AURTENGOAK!

Bukatu da negua, eta eskualdeko ihoteak ere bai: Gaintza eta Gorriti izan dira azkenak aurten ihoteak ospatzen, eta giro ezin hobean egin zuten. Kakamomo panpina izan zen Gorritiko protagonista, haren inguruan ibili baitziren poteoan, herri bazkarian, jolasean, dantzan... iluntzean erre zuten arte. Gaintzan, berriz, etxez etxe ibili ziren egun osoan, batean eta bestean jaten eta edaten, trikitiak eta panderoak alaiturik, giro zoragarrian. Eta, etxera joateko presarik izan gabe, bi herrietan luzatu zuten festa gauera arte!

Gaintza. Arg: Agustin Saralegi

Gaintza. Arg: Agustin Saralegi

Gaintza. Arg: Agustin Saralegi

Gaintza. Arg: Agustin Saralegi

Gorriti. Arg: Agurtzane Altuna

Gorriti. Arg: Agurtzane Altuna

Gorriti. Arg: Agurtzane Altuna

Gorriti. Arg: Agurtzane Altuna

Gorriti. Arg: Agurtzane Altuna

Inauguratu dute Intzako teileria!

Martxoaren 26an inauguratu zuten Intzako ermita inguruan dagoen teileria. Joxe Mari Zabaleta ere bertan izan zen, eta goizean ikusi eta entzundakoa kontatu dio Mailoperi. Berrogei lagun inguru bildu ziren; herritarrez gainera, inguruetako herrietako jendea, Aranzadi zientzia elkarteko Alfredo, Iturraskarriko Juanjo Zubieta, Araizko alkate Joxe Manuel Zubillaga, Intzako alkate Nere Iriarte, eta abar. Hasiera emateko, Maider Agirrebarrenak adarra jo zuen, eta Joanes Goikoetxeak agurra dantzatu zuen. Herriko plazatik oinez joan ziren teileriaraino, zirimiri artean. Gero, hitzaldi bat eman zuten, teileria historia azaltzeko eta konponketa lanak nola egin dituzten kontatzeko. Badirudi Intzako teileria erromatarren garaian zegoela martxan, baita XV. eta XVI. mendeetan ere. Iparraldetik etortzen omen ziren teilak egitera, martxotik azarora bitarte. Neguan, airean uzten omen zuten lantegia. Buztina eta ura beharrezkoak ziren teilak egiteko, eta Intzako ermitatik gora aurkitu zuten horretarako leku aproposa. 2021eko udaran konpondu zuten, eta aztarnak berreskuratu zituzten, sasi eta tresna zaharren artean. Lan horietan Juanjo Zubieta aritu da gehienbat buru-belarri, Iturraskarriko taldearekin eta Araizko Udalaren laguntzaz. Alfredo, Juanjo, eta Joxe Manuelen hitzaldiaren ondoren, Intzako plazan hamaiketako jan zuten denek. Zalantzarik gabe, udaran bisitatxo bat egiteko leku paregabea da.

ESKUALDEA

Bizitzak erdigunean jartzeko garaia

Emakumeen Nazioarteko Eguna izan zen martxoaren 8a, eta Larraungo Berdintasun Mahaiak eta Tximuutxe talde feministak askotariko ekintzak antolatu zituzten hilabete osorako. Martxoaren 8an bertan egindako manifestazioez gainera, martxoaren 3an Luze edo motz antzerkia ikustera joan ziren Azkarateko kontzeju etxera, eta 24an Cinco lobitos filma eman zuten Beteluko Zigari elkartean. Larraunen eta Lekunberrin, berriz, Tera Pia ikuskizuna egin zuten Gabarri martxoaren 11n, eta pintxo dastaketa ere egin zuten Kattagorri elkartean, besteak beste.

Esan zirenak dira

Asko dira esanak, ez horrenbeste entzunak, gutxi gogoratuak.

Ezpain artetik ihes egiten diguten hitz xumeak dira bizia duten bakarrak, biziraunez ahotsez-ahots bidaia eginez, haize eta denboran barrena ezerezerara iritsi arte. Heriotzara.

Ataltxo berri honetan, hitz horien hilerri bizira ekartzera nator.

“Ona izateko nahikua ta txarra izateko gehiegi”

Jakoba Apezetxea Zinkunegi
(Baserritarra)

1897.07.24 – 2000.10.29
Goizueta

(Pertsona bat txikiagotzen zutenean edo txikia zelako iseka egiten ziotenean esaten zuena.)

Ene amona Jakoba. Zure ondoan goxoagoak ziren beti galleta eta esneak.

IBARREKO ARTISTEN MELODIA ARTEAN!

Musika izan da martxoko protagonistetako bat. Izan ere, Aralar Udal Musika Eskolako ikasleek hainbat kontzertu eman dituzte, ikasturtean ikasitakoa erakusteko eta entzuleei gozarazteko asmoz. Hain zuzen, Jauntsaratsen, Larrantzarren, Lekunberrin, Betelun, Leitzan eta Goizuetan izan dira kontzertuak. Askotariko instrumentuak jo dituzte, taldeka nahiz bakarka, eta musika estilo ugari aditu ahal izan dira. Hilabetea borobiltzeko, martxoaren 25ean eskualdeko abesbatza guztietako 98 ikasleren ikuskizuna izan zen Lekunberriko kiroledegian; 2019tik ez zuten egin halakorik.

26

tanatorios
IRACHE
Betidanik

ALTSASU - IRURTZUN
LEKUNBERRI - BETELU - LEITZA

LOREAK, HILARRIAK, ESKELAK,
ERRAUSKETAK ETA ZERBITZU OSAGARRIAK
.....
24 ORDUKO TELEFONOA
• 948 19 70 70 •
www.tanatoriosirache.es

Atabal
okindogia

Era askotako
ogiak eta gozoak

**Etxez etxe
banatuko dugu**

Ogia enkargatzeko...
948513151

INFORMATIKA ARALAR
LEKUNBERRI - ARAITZ
LARRAUN
SALMENTA ETA KONPONTZEA

634 551 743
infoaralar@gmail.com

Errotaldea 19,
Lekunberri

MARTILLO TXIKI
PERKUSIO ESKOLA

www.martillotxiki.com
679 938 016

Bakarrik ala bikotean hobeto?

Udaberria iritsi da, maitemintzeko garaia ahal da? Maitemintzen gara bakardadetik ihes egiteko edo gizakion gure berezko beharra delako bikotean egotea? Joanesek, bere hitzetan, galdera hau luzatu zidan lehengoan.

Betidanik gizakiok familia eta tribuetan bizi izan gara. Hori da gure historia, gure izaera. Soilik azken hamarkadotan etorri da gure mendebaldeko gizartera bakarrik bizitzeko aukera sendoa. Aukera hau egonda, zertarako bikotea izan edo bikotean bizi? Bikotean egonda hobeto sentitzen naiz? Praktikotasunari begiratuko diot ala bihotzari?

Nik argi daukat. Nire esperientziaren arabera, bikotean egon naizenetan nire bizitza aberastu egin da, une ilunak egonda ere. Asko ikasi dut neure buruari buruz eta neure burua maitatzen, bikotean egoera ezberdin asko ematen baitira, gaziak eta goxoak. Neure bikotea neure gertuko ispilua da eta horrela, behin eta berriz, neure burua ikusten dut. Bikote harreman osasuntsu batean, neure burua emozionalki zaindu eta indartzeko aukera dut. Bikotean, maitasuna, oreka, elkarlaguntza, intimitatea, sexu aberasgarria, konplizitatea, ilusioa, bizitzarako indarra, eta beste asko, badauzkat. Bakarrik oso ondo nago, zoriontsua naiz, baina bikote harreman osasuntsua badut, zoriontsua badator, maitasuna areago bizi baitut.

Arg: Labrit

Arg: Sergio Esteban

Arg: Sergio Esteban

Arg: Labrit

Arg: Idoia Garmendia

Arg: Labrit

Arg: Juan Antonio Garaikoetxea

Arg: Juan Antonio Garaikoetxea

Astitz, ingurumenaren aterpe

Etxarriko Arotz Eneatik datozen Pauma enpresako Ana Ozkoidik, Olatz Arangoak, Naiara Arnadillok eta Birmak ilusio handiz hartu dute Astizko aterpearen gidaritzza. Bi aterpeek eskaintzen zutena uztartzeaz gainera, herrietan dinamika berriak bultzatzeko asmoa dute.

Badira hiru urte Astizko aterpea eta Etxarriko Arotz Enea barnetegia pandemiak itxi zituela. Kalera atera ginenean, amesgaiztoak eramanak zituen bata zein bestea: Astizkoa hutsik geratu zen eta, Kutxa fundazioak, Etxarrikoarekin ez jarraitzeko erabakia hartuta, 60 urteko ibilbideari amaiera eman zion Arotz Enean. Baina esperientzia bikainetik zetozen Pauma enpresako Ana Ozkoidik, Olatz Arangoak, Naiara Arnadillok eta Birmak argi zuten beren jardunarekin jarraitu nahi zutela. Astizko Kontzejuak, ostatuan eta aterpean zaharberritze lanak

egin ostean, espazio biak alokairuan jarri zituenean, aukera paregabea iruditu zitzaion hezitzaile taldeari. Kokapenak, gainera, programa aberasteko hainbat bide eskaintzen zizkien, besteak beste, Mendukiloren gertutasunagatik.

Urrian hasi ziren, gogotsu, eta, ikasturtea hasita bazegoen ere, laster egokitu dira haren erritmorara. Ikastetxeentzako ingurugiroari buruzko hezkuntza programa jarri zuten hasieratik abian eta, horri esker, hurreratu zaizkie lehenik haiekin harremana zuten eskolak eta

Astiztera joateko ohitura zutenak. Erronka motibagarritzat dute proiektu biek zituzten izen onei egitasmo berean uztarturik eustea. “Batzen dira bi gauza: guk lehenik genuena eta, hemen, Astitzen zutena”, azaldu du Birmak.

“Ezagutzen duguna maita dezakegu eta maitatzen duguna zaintzen dugu”

Ana Ozkoidi

Ezkerretik eskuinera: Birma, Ana Ozkoidi, Olatz Arangoa eta Naiara Arnadillo. Arg: Labrit

Ingurumen programan, helburu dute haurrek eta gazteek naturarekin konektatzea: “Gu emozionatzen gara horrekin eta emozio hori da transmititu nahi duguna”, zehaztu du Naiara Arnadillok. Horretarako, zentzumenen indarraz baliatzen dira: natura haztatuz, begiak itxirik entzun daitezkeen gauza guztietaz jabetuz... Haien hitzetan, askoz eraginkorragoa baita sentazio horiek eragitea azalpen hutsetara mugatzea baino. “Ezagutzen duguna maita dezakegu eta maitatzen duguna zaintzen dugu”: hitz horiekin laburbildu du Ana Ozkoidik beren jardunaren ardatza. Aterpera itzulita, esperientzia tailerren bitartez osatzen dute, non ikasleek, hainbat adierazpideren bitartez (marrazketa, eskulanak...), beren esparruetara eraman dezaketen ikasitakoa. Batzuek bi eguneko egonaldiak egiten dituzte eta beste batzuek hiru, lau edo bostekoak. Eta, gehienbat, Nafarroatik eta Gipuzkoatik datozen arren, Arabatik eta Bizkaitik ere hurreratu zaizkie talde batzuk dagoeneko. Badira, jakina, ikastetxez gain, aterpera

joaten diren beste talde mota batzuk, baina gehientsuenek helburu bera dute: naturara hurreratzea.

“Ez gara etorri gure zuloan sartzeko; hemengo jendeari ekarpena egin nahi diogu”

Birma

Edonola ere, Birmak argi adierazi duen moduan, ez dira etxeko proiektuetara mugatzen: “Ez gara etorri gure zuloan sartzeko; hemengo jendeari ekarpena egin nahi diogu”. Eta horretan ari dira; ingurua dinamizatzeko eta herrien arteko harremanak sendotzeko proposamenak egiten eta horiek aurrera eramateko lanean eta, zenbaitetan, inguruko elkarte eta eragileekin elkarlanean. Honezker, hainbat jarduera gauzatu dituzte:

Olentzeroren eta Mari Domingiren bila atera ziren, ginkana bat antolatu zuten Aldatzen, ipuin-kontalariak... Olatz Arangoak azpimarratu du herrietara jarduerak ekartzeak herrien ezagueran garrantzi handia duela, kasu askotan, haran bereko jendeak ere ez baititu ezagutzen.

Ostatuaren kudeaketa ere esleitu zitzaenez, horretan ere badabilta, eta, ongi ari badira ere, aitortzen dute beste norbaiten ardurapean nahiago luketela utzi, beren lan esparrua ez izanik, ostalaritzan eskarmentua duen taldetxo batek hobeki eraman lezakeelakoan. Beraz, nehork horren ardura hartu nahi badu, badaki zein ate jo behar duen proiektu honen parte izateko.

CARPINTERIA HNOS. AZPIROZ, S.L.
ZURGINTZA OROKORRA
INDUSTRIALDEA 15- LEKUNBERRI
Telefonia eta Faxe: 948507343
carpinteria@carpinteriaazpiroz.com

OGI-BERRI ALTZA
Aralar kalea, 41
Lekunberri
OGI BERRI
OKIN ARTISAUAK 948604884

German Lasarte
ARBEONDO
HARATEGIA
Aralar kalea 9
Lekunberri
948504157

SAN MIGUEL
gasolindegia
Xabier Garmendia 629 350 099
Arribe-Atallu

Construcciones Gañarbe

ERREABILITAZIOAK
IGELTSERITZA
FATXADAK
TEILATUAK

📍 Oztegin kalea 2, Lekunberri
📞 616 457 540
✉️ construccioneganarbe@gmail.com
📞 636 827 846

EGIN ERRENTA AITORPENA EUSKARAZ!

2022ko errenta aitortzeko kanpaina. Internet bidez, aholkularitzan, telefonoz... Aurten ere, errenta aitortpena euskaraz!

Autolikidazio proposamena

Jasotako proposamena onartzerakoan, **telefonoz zein Internet bidez**, euskaraz egin nahi duzula esan, eta aurrerantzean ogasunak agiriak euskaraz bidaliko dizkizu.

MEKANIZATUA

- Hitzordua hartzerakoan, adieraz ezazu ogasunarekin harremanak euskaraz izan nahi dituzula.
- Horrela eskatuz gero, ogasunarekin harremana euskaraz izan dezakezu, bai aurrez aurre, eta bai telefonoz zein Internet bidez ere.
- Ogasunak sinatzeko ematen dizun orria ere euskaraz jaso dezakezu.

INTERNET BIDEZKOA

- Errenta programaren euskarazko bertsioa jaitsi Internetetik eta **hobetsitako hizkuntza** atalean euskara hautatu.
- Aholkularitzaren bat aukeratzen baduzu, berariaz adierazi beharko duzu aitortpena euskaraz egin nahi duzula.
- Beste modu batean egin baduzu (finantza erakunde batean, esaterako), euskaraz egiteko eska dezakezu.

30

ERRENTA AITORPENA EUSKARAZ

2022ko errenta aitortzeko kanpaina

Internet bidez, aholkularitzan, telefonoz... Aurten ere,

ERRENTA AITORPENA euskaraz!

UeMA UDALERRI EUSKALDUNEN MANKOMUNITATEA

BIDEGOXO JATETXEA

Jaunartzeak
Ezkontzak
Ospakizunak
Enpresa ekitaldiak

Usabal Kiroldegia
20400-TOLOSA 943 577 573
info@bidegoxo.com

**NEKAZARITZA, INDUSTRIA ETA ERAIKUNTZA
ARLOETAKO HORNIGAIK
BURDINDEGI ETA BRIKOLAJEKO TAILERRA**

URZUBI S.A.

Tel. 948 50 42 41
Fax 948 60 45 20

Lekunberri
urzubi@hotmail.com

▶ AGENDA

APIRILA

1- Kaskamotz 2 Uitzin. 19:00etan, kontzertua; 21:30ean, kantu afari solidarioa;

2- L'Alt Penedés eta Aralar Udal Musika eskolen kontzertua. 12:00etan, Leitzako herri aretoan. Sarrera doan izanen da.

9- Artisautza eta elikadura azoka, Lekunberrin.

15- Kinto Eguna, Lekunberriko frontoian.

15- Auzolana Lekunberriko galtzinlabean, 10:00etan.

16- Mendialdeko Azoka Ibiltaria Arriben.

20- Literatur solasaldia Nerea Ibarzabalekin, Bar Gloria liburuaren inguruan. 18:30ean, Mitxausenea kultur etxean.

21- Printza: Defentsa Komunitateko Erresistentzi Kutxa hornitzeko kontzertuak, 23:00etan.

23- Lekunberriko galtzinlabearen inaugurazioa, 12:00etan.

28- Fruitu txikien formakuntza, Araizko udaletxean, 16:30etik 19:30era.

28- Pantailek gure haurrengan duten eragina tailerra, Beteluko eskolan, 16:00etatik 18:00etara. Tailerrean parte hartzeko, Gizarte Zerbitzura deitu edo mezu bat bidali izena emateko (948 600 694 / ssbirurtzun.izabala@gmail.com)

29- Printza: kale eskalada, 11:00etan.

30- Lekunberriko Erraldioen eta Kilikian Konpartsa Nafarroaren Egunean izanen da, Baigorriin.

PUBLIZITATEA MAILOPEN
Labrit Multimedia - 948 210 103
mailope@labrit.net

ALIPROX
Lekunberri
janaridenda
hamabostaldi
eskaintza bereziak

OTXOTORENA
okindegia
ARRIBE
ADII! TLF BERRIA:
948 51 30 32

Hostal Betelu
Eguneko menua,
karta, plater
konbinatuak eta pizza
goxoak
Etorri eta
on egin!
Erreserbak:
948513026
618557889

CONSULTORIO VETERINARIO, S.L.
HIRUROK S. VETERINARIOS
Telefono zenbakia eta faxa:
948 50 43 31
Lekunberri

GALBURU
okindegia - panadería
Egur-labean egina!
Alde Zaharra 50
LEKUNBERRI
948 50 40 42

TAXI
SOROA
609 168 217
Bederatz plaza

MALLOAK
ARTZAI GAZTAK
Granja Martikonea, GANTZA, Nafarroa
Jabi, 649 472 057 + losune, 660 511 097
Malloak.com | info@malloak.com
IDIAZABAL

SOTIL GARAJEA
BETELU
948 513 007
sotilgarajea@gmail.com

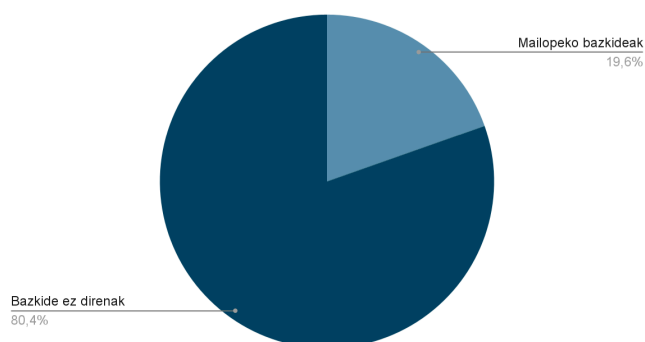
aitz berri
edertasun zentroa
Lako beikoa
Betelu 31890
948 513 083
696 732 290
aitzberri@hotmail.com
Ile-apaindegia
Estetika
Presoterapia
Podologia
Laser-depilazioa eta depilazio elektrikoak
Dietista-nutrizionista
Mikropigmentazioa ezpaitan
Mikroblading bekainetan

BAZKIDERIK GABE, EZ DAGO MAILOPERIK

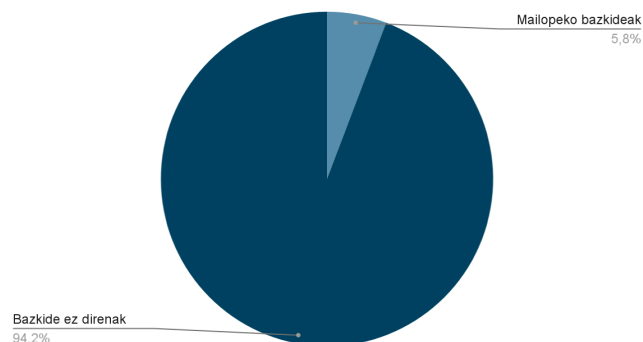
Ba al zenekien eskualde osoko herritarren % 8 bakarrik direla Mailopeko bazkide?

Bazkideak ehunekotan biztanleria kontuan hartuta:

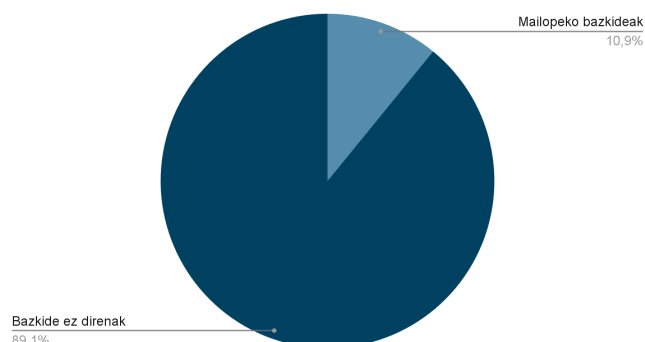
BETELU

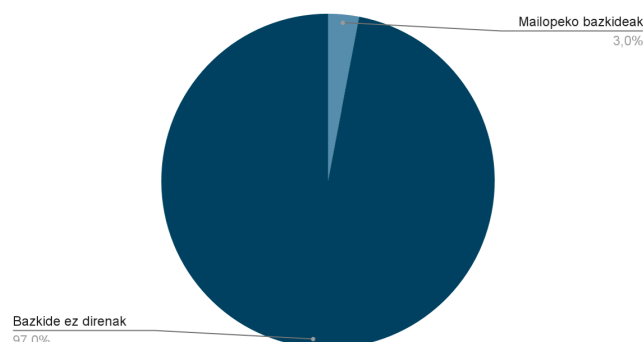
LARRAUN

ARAITZ

LEKUNBERRI

Bidelagunak behar ditugu aldizkariak herritik eta herriarentzat argitaratzen jarrai dezan. Egin zaitetz bazkide!

mailope@labrit.net

638 652 339

<https://mailope.eus/bazkidetza/>